

DATUM	16-9-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	Domein	COMMISSIE	BEM
STELLER	Erwin Kamp (Statenlid D66)	TELEFOONNUMMER	Telefoonnummer
DOCUMENTNUMMER	822BDA98	PORTEFEUILLEHOUDER	Kies naam GS-lid

Onderwerp : Behoud van 'Trage Paden' als cultuurhistorisch erfgoed in de provincie Utrecht

Initiatiefvoorstel van D66 voor inventarisatie, behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden (Trage Paden) in afstemming met gemeenten, particuliere grondeigenaren en belangenorganisaties.

Bijlagen:

-

Bronnen:

1. 'Van alles mis met nieuw jaagpad langs de Vecht', Algemeen Dagblad, 28 juli 2017:
www.ad.nl/utrecht/van-alles-mis-met-nieuw-jaagpad-langs-de-vecht~a08a7369/
2. 'Historicus: Bescherm jaagpaden langs de Vecht als monument', RTV Utrecht, 26 april 2021:
www.rtvutrecht.nl/nieuws/2173020/historicus-bescherm-jaagpaden-langs-de-vecht-als-monument
3. Kwast, O., 2009, Wegenwetgeving, Lexplicatie, Kluwer
Stortelder A. en Molleman G., 1998, Binnendoor en Buitenom, Stichting Kerkepaden Zieuwent & KNNV Uitgeverij
Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Vragen en Antwoorden Wegenwetgeving/
Openbaarheid, www.vng.nl
Wandelnet & LandWerk, 2012, Special - Wandelen op boerenlandpaden,
4. www.wandelnet.nl
www.tevoet.nl
www.boerenlandpad.nl

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. PS van Utrecht spreken uit dat jaag- en kerkpaden (Trage Paden) belangrijk cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie zijn;
2. PS van Utrecht willen de jaag- en kerkpaden openbaar toegankelijk houden door overleg en afspraken met gemeenten en/of grondeigenaren;
3. PS van Utrecht verzoeken GS te onderzoeken in hoeverre de Cultuur Historische Atlas van de provincie Utrecht (CHAT) op het terrein van jaag- en kerkpaden compleet is en zo mogelijk de atlas aan te vullen;

4. PS van Utrecht verzoeken GS instrumenten te ontwikkelen om naast het Fonds Erfgoedparels ook een actieve bijdrage te leveren aan het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden;
5. PS van Utrecht verzoeken GS een kader op te stellen voor de weging van de cultuurhistorische waarde van jaag- en kerkpaden in onze provincie voordat ze bijvoorbeeld aangewezen worden als provinciaal monument;
6. PS van Utrecht verzoeken GS te onderzoeken hoe vanuit recreatie en toerisme bij kan worden gedragen aan het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden in samenwerking met gemeenten en overige betrokken instanties zoals bijvoorbeeld het Routebureau.

Inleiding

Waarom dit voorstel?

De provincie Utrecht besteedt in het coalitieprogramma 'Nieuwe energie voor Utrecht 2019-2023' aandacht aan een zorgvuldige omgang met de ruimte en aan een evenwichtige inpassing van mobiliteit. In de Statenvergadering van 10 maart 2021 heeft Provinciale Staten de Omgevingsvisie en de interim Omgevingsverordening vastgesteld. Doel van deze visie en verordening is om aan te geven op welke plaatsen we welke ruimtelijke ontwikkelingen in onze provincie zien en welke (wettelijke) kaders hiervoor worden meegegeven.

Historische infrastructuur is één van de provinciale erfgoedthema's in het door PS vastgestelde Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023. De provincie Utrecht richt zich daarbij vooral op drie iconische wegen: de Wegh der Weegen, de Route Impérial en de Via Regia. Voor overige historische infrastructuur, zoals voor jaag- en kerkpaden, heeft de provincie geen actief beleid geformuleerd. Jaag- en kerkpaden zijn al eeuwenoud en verdienen het om beschermd te worden en behouden te blijven. Door het ontbreken van actief beleid, worden jaag- en kerkpaden in onze provincie slecht onderhouden of dreigen zelfs verloren te gaan. Soms worden paden overwoekerd door groen, verlegd of zonder toestemming afgesloten door particulieren (RTV Utrecht, 26 april 2021, 'Historicus: Bescherm jaagpaden langs de Vecht als monument').

Bij gemeenten ontbreekt het vaak aan kennis, financiën en tijd om hier aandacht aan te besteden. De paden lopen over verschillende gemeentegrenzen waardoor een zekere afstemming, aandacht en urgentie ontbreekt. Omdat er geen integraal en overkoepelend beleid op dit terrein is, is er onduidelijkheid en willekeur. Om de Trage Paden voor de toekomst te behouden als belangrijk cultuurhistorisch erfgoed, wil D66 een coördinerende/afstemmende rol van de provincie op dit terrein. Om dit te bereiken heeft D66 dit initiatiefvoorstel geschreven.

De voorgeschiedenis en context van het gevraagde besluit

In de gemeente Utrechtse Heuvelrug is in 2016 een historisch kerkpad tussen Leersum en Doorn door een particulier verlegd. De gemeente heeft hierbij niet handhavend opgetreden. Op ditzelfde kerkpad is gedurende deze periode door een andere aanwonende particulier een lat gespannen om de openbare toegang te verhinderen. In een poging om met betrokkenen in gesprek te gaan over bijvoorbeeld het snoeien van overhangend groen, wordt door de gemeente en de grondeigenaren naar elkaar verwezen. Er lijkt geen urgentie bij gemeenten te bestaan om cultuurhistorisch erfgoed, wat kerkpaden zijn, te behouden en open te houden voor iedereen. Op 26 april 2021 verschijnt er een artikel bij RTV Utrecht waarin eenzelfde problematiek rond jaagpaden wordt geconstateerd. Het probleem is hier dat jaagpaden eenzijdig worden afgesloten door particulieren en gemeenten hier niet of nauwelijks tegen optreden. Eerder schreef het AD een artikel op 28 juli 2017 met de kop 'Van alles mis met nieuw jaagpad langs de Vecht' waarin ook de openbaarheid van het jaagpad onderwerp van gesprek is.

Welk bestuurlijk of maatschappelijk belang is er aan de orde?

Het behoud van de Trage Paden voor de toekomst als belangrijk cultuurhistorisch erfgoed.

Voorliggende vraagstelling/probleemstelling:

Op welke manier kan de provincie Utrecht ervoor zorgen dat de Trage Paden als belangrijk cultuurhistorisch erfgoed behouden blijven en openbaar toegankelijk zijn?

Juridische en andere relevante kaders

De bevoegdheden van de provincie bij de inrichting van de openbare ruimte zijn veelzijdig en verstrekkend. Op 10 maart 2021 stelden Provinciale Staten van Utrecht de Omgevingsvisie en de interim Omgevingsverordening vast. Hierin wordt onder meer bepaald hoe en op welke wijze wij de publieke ruimte in onze provincie willen inrichten en hiermee om willen gaan. Dit betreft naast bijvoorbeeld toekomstige bouwlocaties ook onze provinciale infrastructuur.

Daarnaast is de zorg voor de culturele eigenheid en het behoud van materieel en immaterieel erfgoed een kerntaak van de provincie. De provincie stimuleert door middel van subsidies welk erfgoed zij wil behouden en wil ontwikkelen. Ook kan zij regels opstellen ter bescherming ervan. De provincie is bevoegd om provinciale monumenten aan te wijzen en hier nadere regels voor op te stellen.

Voor wat betreft recreatie en toerisme is de provincie bevoegd om beleidskaders en eventuele aanvullingen op te stellen. Tot slot stimuleert en bevordert de provincie de samenwerking tussen gemeenten. Zij zorgt voor afstemming en een integrale benadering van onderwerpen die gemeentegrens overstijgend zijn. Met deze bevoegdheden heeft de provincie dus een aantal instrumenten in handen om actief invulling te geven aan het te voeren beleid als het gaat om Trage Paden.

Argumentatie

Argumenten voor instemming met dit initiatiefvoorstel door Provinciale Staten zijn:

1. Jaag- en kerkpaden behoren tot het cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie;
2. Er geen integraal inzicht en compleet overzicht bestaat in onze provincie waar precies jaag- en kerkpaden liggen, hoe de staat van onderhoud en toegankelijkheid is en er is geen provinciale visie op het behoud van deze paden voor de toekomst;
3. Jaag- en kerkpaden zijn onderhevig aan de willekeur van grondeigenaren door ze eenzijdig af te sluiten of geheel niet of slecht te onderhouden;
4. Jaag- en kerkpaden zijn van belang voor natuurontwikkeling. In onze provincie zijn de overblijvende natuurgebieden versnipperd. Trage paden zorgen voor een ecologische verbinding tussen natuurgebieden, waardoor tal van planten en dieren zich kunnen verspreiden over een groter gebied. Daarnaast zijn trage paden een specifieke biotoop voor verschillende planten en insecten en dragen ze bij aan meer biodiversiteit en
5. Jaag- en kerkpaden vervullen een toeristische en recreatieve functie in onze provincie.

Kanttekeningen:

Eventuele kanttekeningen bij dit initiatiefvoorstel zijn:

1. De provincie Utrecht is meestal niet in juridische zin eigenaar van de grond waarover de jaag- en kerkpaden lopen. Dat zijn vaak particulieren en/of gemeentelijke overheden. Dit kan de directe zeggenschap over bijvoorbeeld het uitvoeren van onderhoud moeilijk maken;
2. Gemeenten kunnen het als lastig en bemoeizuchtig ervaren dat de provincie zich inspant voor het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden;

3. Gemeenten/particulieren kunnen een financieel beroep op de provincie doen wanneer zij stelt dat jaag- en kerkpaden belangrijk cultuurhistorisch erfgoed in de provincie Utrecht zijn;
4. Er niet voldoende financiële middelen zijn en/of ambtelijke capaciteit is om uitvoering aan dit initiatiefvoorstel te geven.

Doelen en indicatoren

- Het opmaken van een actuele stand van zaken t.a.v. de aanwezigheid van jaag- en kerkpaden in onze provincie (door het complementeren van CHAT en het digitaliseren van wegenleggers);
- Het onderzoeken van de staat van onderhoud van de bestaande jaag- en kerkpaden in samenwerking met gemeenten/grondeigenaren en andere belangengroeperingen;
- Instrumenten te ontwikkelen en in te zetten om jaag- en kerkpaden naar de toekomst toe in samenwerking met gemeenten en andere belangengroeperingen te behouden;
- Voor het behoud van jaag- en kerkpaden een afwegingskader voor de historische waarde op te stellen voordat deze bijvoorbeeld aangewezen worden als provinciaal monument;
- Jaag- en kerkpaden op te nemen in de interim Omgevingsverordening bij die onderdelen waar wordt verwezen naar de historische infrastructuur;
- Jaag- en kerkpaden onderdeel te laten zijn van ons eigen recreatie- en toerismebeleid en bij de inwoners van de provincie te sturen op de bewustwording van dit belangrijke cultuurhistorische erfgoed.

Participatie

Bij de uitwerking van dit initiatief Statenvoorstel wordt samenwerking gezocht met de gemeenten in de provincie Utrecht. Gemeenten, grondeigenaren en belangenorganisaties worden betrokken bij de inventarisatie van de jaag- en kerkpaden in onze provincie. Tevens zullen zij betrokken worden bij het opstellen van een afwegingskader om de cultuurhistorische waarde van jaag- en kerkpaden te bepalen.

Vervolg

Dit initiatiefvoorstel wordt betrokken bij de behandeling van de Meerjarenbegroting 2022-2026 in november 2021. Na een positief oordeel van Provinciale Staten wordt het begin 2022 in uitvoering gebracht, te beginnen met een inventarisatie van alle jaag- en kerkpaden in de provincie Utrecht. Hierna vindt in het voorjaar overleg met gemeenten en grondeigenaren plaats over onderhoud en behoud van de jaag- en kerkpaden. Eind 2022 krijgt de commissie BEM een terugkoppeling over de uitvoering van dit initiatiefvoorstel.

Geschat wordt dat met het aannemen van dit initiatiefvoorstel een bedrag is gemoeid van € 100.000,- Dit bedrag is ondermeer opgebouwd uit de investeringen voor het inventariseren van het netwerk jaag- en kerkpaden in onze provincie, het aanpassen van CHAT, het digitaliseren van wegenleggers, overleg met gemeenten en grondeigenaren t.a.v. het behoud en onderhoud, voorlichting over jaag- en kerkpaden en communicatie hierover naar onze inwoners. Dekking voor deze investering wordt gevonden door € 100.000,- eenmalig in mindering te brengen op de Saldi-reserve voor de begroting 2022 - 2026.

Ontwerp-besluit

Besluit op 10 november 2021 tot vaststelling van het voorstel Behoud van 'Trage Paden' als cultuurhistorisch erfgoed in de provincie Utrecht

Provinciale Staten van Utrecht; in vergadering bijeen op 10 november 2021

Overwegende dat:

De jaag- en kerkpaden (Trage Paden) belangrijk cultuurhistorisch erfgoed zijn die behouden moeten blijven.

Besluiten:

1. PS van Utrecht spreken uit dat jaag- en kerkpaden (Trage Paden) belangrijk cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie zijn;
2. PS van Utrecht willen de jaag- en kerkpaden openbaar toegankelijk houden door overleg en afspraken met gemeenten en/of grondeigenaren;
3. PS van Utrecht verzoeken GS te onderzoeken in hoeverre de Cultuur Historische Atlas van de provincie Utrecht (CHAT) op het terrein van jaag- en kerkpaden compleet is en zo mogelijk de atlas aan te vullen;
4. PS van Utrecht verzoeken GS instrumenten te ontwikkelen om naast het Fonds Erfgoedparels ook een actieve bijdrage te leveren aan het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden;
5. PS van Utrecht verzoeken GS een kader op te stellen voor de weging van de historische waarde van jaag- en kerkpaden in onze provincie voordat ze bijvoorbeeld aangewezen worden als provinciaal monument;
6. PS van Utrecht verzoeken GS te onderzoeken hoe vanuit recreatie en toerisme bij kan worden gedragen aan het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden in samenwerking met gemeenten en overige betrokken instanties zoals bijvoorbeeld het Routebureau.